

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No2
MAXSUS SON

BAKALAVR TALABALARINING MAQOLALARI TO'PLAMI

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr.
2026-yil, mart-aprel.*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixoja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjajevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukariyeva Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

XODIMLARNING EMOTSIONAL INTELLEKTI, KORPORATIV MADANIYAT VA MEHNAT UNUMDORLIGI O'RTASIDAGI UZVIY BOG'LIQLIKNI CHUQUR TAHLIL QILISH.....	8
Shoabdurashidova Mahina Jaxongir qizi, Ibroximov Ilxomjon Shavkatjon o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ESG TAMOYILLARI INTEGRATSIYASI ORQALI KORXONALAR BARQAROR IQTISODIY RIVOJLANISHINI TA'MINLASH.....	15
Jolg'ashova Nozima Mansurovna, T.D. Mamatkulov	
АНАЛИЗ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	21
Давлетова Адиля Азатбаевна, Сапаев Дилшод Хушнудович	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATI RIVOJLANISHI IQTISODIY O'SISHNING OMILI.....	27
Jumaniyazov Rashid Azamatovich, Ismailov Baxit Abdireymovich	
“LOKOMOTIV” MEHMONXONASI ZAMONAVIY SHAROITLARDA XUSUSIYATLARI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI.....	31
Masharipov O'rolbek Ozod o'g'li, Khodjaeva Nodiraxon Abdurashidovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOLIQ TIZIMINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	36
Boybosinova Shaxlo Meles qizi, Ostonov Muhridin Bahridin o'g'li	
AUDITORLIK TEKSHIRUVI JARAYONIDA AUDITORLIK DALILLARINI TO'PLASH VA BAHOLASH USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	44
Qodirjonov Dilshodjon Qosimjon o'g'li, Xolmirzayev Ulug'bek	
BUXGALTERIYA HISOBINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MOLIYAVIY NAZORAT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	49
Igamberdieva Kunduz Ergashevna, O'razova Marjona Valiboy qizi	
ВЛИЯНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ НА ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ.....	55
Камилова Наргиза Абдукажоровна, Давронов Дониёрбек Заррухович	
ANALYSIS OF OUR COUNTRY'S POSSIBILITIES FOR ACCESS TO THE SEA THROUGH THE KABUL CORRIDOR.....	61
Khuzhamov Babur, Khudoyberdiev Diyorbek, Jumaboev Bekzod	
O'ZBEKISTONDA ESK.UZ TIZIMINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA ISTIQBOLLARI	69
M.J.Nurmetova, Baxtyorov Ahadbek Doniyor o'g'li	
O'ZBEKISTONDA KRIPTOVALYUTALARNING JORIY FOYDALANISHINI TAHLIL QILISH.....	77
Qobilova N. Q., Normurodov X. E.	
MOLIYAVIY RISKLAR VA ULARNI XALQARO MIQYOSDA BOSHQARISH USULLARI.....	83
Toirov Bobur G'ofir o'g'li, F.U.Umarov	
SUN'IY INTELEKTNING INSON ONGIGA VA DAVLAT KORXONALARINI RAQAMLASHTIRISHGA TA'SIRI.....	90
Uskanboyev Temurbek Ismoil o'g'li, F.U.Umarov	
IQTISODIYOT TARMOQLARI YUKLARINI TASHISHNI TASHKIL ETISH.....	97
Ne'matov Husniddin Alijon o'g'li, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	

TARIXIY OBIDALAR ASOSIDA MADANIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH.....	102
Boltaboyeva Maqsuda Matjonboy qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INTERNET VA IJTIMOY TARMOQLARNING ROLI.....	105
Abdumutalova Shahzoda Yodgorjon qizi, Maxmudov Abrorxon Axmadxonovich	
ФИНАНСИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ ЗА СЧЕТ ИНВЕСТИЦИОННЫХ И ПАЕВЫХ ФОНДОВ	109
Дилшод Насиров, Сухроб Хайитов, Самира Каримова	
КОМПЕТЕНТНОСТЬ КАК УСЛОВИЕ ОСМЫСЛЕННОГО РАЗГОВОРА ОБ ЭКОНОМИКЕ	115
Зайналов Ж. Р., Абдумажидов Ш. Ш.	
ГОСУДАРСТВЕННЫЕ РАСХОДЫ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТРАНЫ.....	119
Юсупов Азаматжон Икромович, Ишонкулова Феруза Асатовна	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПОВЫШЕНИЯ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ В ПРЕДПРИЯТИЯХ СФЕРЫ УСЛУГ	124
Насиров Дилшод Фархадович, Казакбаева Динара, Максетбаева Гулпаршин	
ВЕЛИКОЕ УСКОРЕНИЕ: КОНВЕРГЕНЦИЯ ИИ И БЛОКЧЕЙНА КАК НОВАЯ ИНВЕСТИЦИОННАЯ ПАРАДИГМА 2026 ГОДА.....	129
Насиров Дилшод Фархадович, Синько Юлианна Викторовна, Шамшетова Жамила Муса кызы	
KORXONANING IQTISODIY SALONIYATINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI	134
Turg'unpulatov Ziyovuddin Alijon o'g'li, Odilov Xamidillo Mahmudjon o'g'li	
РОЛЬ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГИЙ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ПРОЗРАЧНОСТИ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ	139
Дилмуродов Журабек Улугбек угли, Белалова Гузаль Анваровна	
OPERATSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISH.....	144
Nasrullayev Omonulloxon Nodirjon o'g'li, X.M. Odilov	
HAVO IFLOSLANISHI VA YASHIL TABIAT YOMONLASHUVI NATIJASIDA SOG'LIQNI SAQLASH XARAJATLARINING OSHISHI: IQTISODIY TAHLILI	150
Sotvoldiyeva Rayxona Abdurasul qizi, Odilov Xamidillo	
TIJORAT BANKLARIDA PUL MABLAG'LARI HARAKATI VA LIKVIDLIK TAHLILI	155
Foziljonova Niholaxon Fayoz qizi, X.M.Odilov	
NOMINAL VA REAL YAIM VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASIDAGI AHAMIYATI	162
Ziyodullayev Dilshod Sherzodovich, Jo'rayev Toshbolta To'xtayevich	
YASHIL IQTISODIYOT: ZAMONAVIY RIVOJLANISH PARADIGMASI SIFATIDA TAHLILI.....	167
Yo'ldashaliyev Muxammadaziz Xabibulla o'g'li, Yoqubova Zilola Tura qizi	
РОЛЬ БРЕНДИНГА В ИННОВАЦИОННОЙ СИСТЕМЕ МАРКЕТИНГА.....	172
Насиров Дилшод Фархадович, Файзуллаев Аслиддин Сафар угли, Толибжонов Умеджон Одилович	
AMIR TEMURNING IJTIMOY, IQTISODIY VA SIYOSIY QARASHLARI	176
Lola Xalikova Nazarovna, Mutabar Absamatova Jamshid qizi	
ИНТЕГРАЦИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ: ВОЗМОЖНОСТИ И УГРОЗЫ В КОНТЕКСТЕ НОВОЙ РЕГИОНАЛЬНОЙ АРХИТЕКТУРЫ.....	181
Убайдуллаев Сирожиддин	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ROLI	186
Fazilat Esirgarpovna Jomonqulova, Nizomov Murod, Madinabonu Temirova Otabek qizi	
ПОТРЕБИТЕЛЬСКАЯ КОРЗИНА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В УСЛОВИЯХ «ЗЕЛЁНОЙ» ЭКОНОМИКИ	191
Ишонкулова Феруза Асатовна, Ибрагимова Ширин	

IQTISODIY TA'LIMOTLAR TARIXI, AHAMIYATI VA ULARNING ZAMONAVIY GLOBAL IQTISODIYOTDAGI TRANSFORMATSIYASI	195
Abdukaxxorova Durdona Ilxomovna, Muhabbat Hakimova Fayziyevna	
YANGI O'ZBEKISTONNING XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI BILAN HAMKORLIGI VA UNING RIVOJLANISHI.....	201
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich, Abdullayev Izzatbek Akramxon o'g'li	
УПРАВЛЕНИЕ КАЧЕСТВОМ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ В РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН.....	206
Латилов Ашур Али Рустам угли, Ахтамов Огабек Улугбек угли, Фахритдинов Амриддин Фазлитдинович, Саидмуродов Жонибек Жахонгирович	
ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	212
Латилов Ашур Али Рустам угли, Нарбаев Жандарбек Агабекович, Собирова Мадинабону Санджаровна, Эгамкулов Шохжахон Куниш угли	
YASHIL LOGISTIKA LOYIHALARIDA INVESTITSIYA RISKLARINI BAHOLASH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	218
Sobirjonova Nodira Rustamjon qizi, Adashaliyev Miraziz Mirzohidjon o'g'li	
INVESTITSIYALARNING O'ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI ROLI VA BARQAROR O'SISHGA TA'SIRI.....	225
Yarboyeva Farida Ulug'bekovna, Yoqubova Zilola Tura qizi	
ДИНАМИКА ВНЕШНЕТОРГОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ВХОЖДЕНИЕ УЗБЕКИСТАНА В МИРОВОЕ СООБЩЕСТВО	230
Камилова Наргиза Абдукажоровна, Иванян Михаил Михайлович	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AKSIZ SOLIG'INING FISKAL AHAMIYATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	234
Otabek Jalolov, Abdurashidov Abdusamad	
YEVROPA YASHIL BITIMI VA UNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI.....	240
Xamitillayeva Jasmina Jaxongir qizi, Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI: STRATEGIK TAHLIL VA ILMIY-NAZARIY ISTIQBOLLAR.....	246
Haitqulov Behruz Shuhrat o'g'li, Tayirov Ozodbek Ulug'bek o'g'li	
XIZMATLAR SOHASIDA IQTISODIY O'SISH VA BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA INNOVATSION VA INSTITUTIONAL OMILLARNING ROLI	253
Ashurova Jasmina Jo'ra qizi, Shodmanova Zubayda Ubaydullayevna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJET HISOBINING TASHKILY-USLUBIY JIHATLARI.....	258
Orzikulova Diyora Xurshedovna, Ibragimov Mansur Mardonovich	
MOLIYA TIZIMI VA MOLIYAVIY SIYOSAT	263
Ilhomov Diyorbek Umidjon o'g'li, Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o'g'li	

MOLIYA TIZIMI VA MOLIYAVIY SIYOSAT

Ilhomov Diyorbek Umidjon o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
To'rtko'l fakulteti talabasi
E-mail: ilhomovdiyorbek55@gmail.com

Ilmiy rahbar:
Jumaniyazov Nodirbek Odilbek o'g'li
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti,
To'rtko'l fakulteti, katta o'qituvchi
Urganch davlat universiteti, mustaqil izlanuvchisi
E-mail: nodirbek.jumaniyazov@gmail.com
ORCID: 0009-0003-3518-1382

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliya tizimi va moliyaviy siyosatning davlat iqtisodiyotidagi roli, ularning o'zaro bog'liqligi hamda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy sharoitda moliyaviy boshqaruvni samarali amalga oshirishning asosiy vositalari va strategik yo'nalishlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: moliya tizimi, moliyaviy siyosat, fiskal siyosat, byudjet tizimi, iqtisodiy barqarorlik, investitsiyalar, moliya bozori, inflyatsiya.

Abstract: This article analyzes the role of the financial system and financial policy in the state economy, their interrelationship, as well as their importance in ensuring macroeconomic stability. It also highlights the main instruments and strategic directions for effective financial management in modern conditions.

Key words: financial system, financial policy, fiscal policy, budget system, economic stability, investments, financial market, inflation.

Аннотация: В данной статье проанализирована роль финансовой системы и финансовой политики в экономике государства, их взаимосвязь, а также значение в обеспечении макроэкономической стабильности. Кроме того, освещены основные инструменты и стратегические направления эффективного финансового управления в современных условиях.

Ключевые слова: финансовая система, финансовая политика, фискальная политика, бюджетная система, экономическая стабильность, инвестиции, финансовый рынок, инфляция.

KIRISH

Moliya tizimi har qanday davlat iqtisodiyotining muhim institutsional tarkibiy qismi hisoblanadi (Abdurahmonov, 2020), u orqali iqtisodiy resurslar shakllantiriladi va taqsimlanadi. Moliya tizimi nafaqat jamiyatning ijtimoiy va iqtisodiy maqsadlarini amalga oshirish vositasi, balki iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning muhim mexanizmi sifatida ham xizmat qiladi.

Moliyaviy siyosat esa moliya tizimining strategik boshqaruv elementi hisoblanadi (Vahobov, 2019), u orqali davlat iqtisodiy jarayonlarga samarali ta'sir ko'rsatadi hamda fiskal va monetar mexanizmlar yordamida makroiqtisodiy muvozanatni ta'minlaydi.

Bugungi globallashuv sharoitida moliya tizimi va moliyaviy siyosatning samarali faoliyati davlatning iqtisodiy barqarorligi hamda raqobatbardoshligini ta'minlashda hal qiluvchi omil sifatida namoyon bo'lmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Moliya tizimi va moliyaviy siyosat masalalari iqtisodiyot nazariyasida muhim o'rin tutadi hamda ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan tadqiq qilingan. Xususan, Abdurahmonov Q.X. moliya tizimini iqtisodiy

resurslarni shakllantirish va qayta taqsimlash mexanizmi sifatida izohlaydi (Abdurahmonov, 2020). Vahobov A.V. esa moliyaviy siyosatni davlatning makroiqtisodiy jarayonlarga ta'sir ko'rsatishining asosiy vositasi sifatida baholaydi (Vahobov, 2019).

Xorijiy olimlardan John Maynard Keynes o'z nazariyasida davlatning iqtisodiyotga faol aralashuvi zarurligini asoslab bergan (Keynes, 1936). Shuningdek, Richard Musgrave davlat moliyasining iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi muhim rolini ta'kidlagan (Musgrave, 1959).

Muallifning fikricha, mazkur yondashuvlar moliya tizimi va moliyaviy siyosatning iqtisodiyotdagi ahamiyatini keng va chuqur ochib beradi hamda zamonaviy iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Moliya tizimining tuzilishi va funksiyalari

Moliya tizimi o'z tarkibida bir nechta darajali bo'g'inlardan iborat: davlat moliyasi, korporativ moliya, uy xo'jaliklari moliyasi va moliya bozori.

Davlat moliyasi markaziy bo'g'in sifatida davlat byudjeti orqali ijtimoiy va iqtisodiy sohalarni moliyalashtiradi hamda inflyatsiya va iqtisodiy o'sishga ta'sir ko'rsatadi. Byudjet orqali soliqlar va boshqa majburiy to'lovlar yig'iladi, bu esa davlatning moliyaviy resurslarini shakllantiradi. Shu bilan birga, davlat moliyasi jamiyatdagi iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish, ijtimoiy himoya dasturlarini moliyalashtirish va investitsiya loyihalarini qo'llab-quvvatlash orqali uzoq muddatli barqaror iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi.

Korporativ moliya ishlab chiqarish jarayonining moliyaviy asosini tashkil etadi. Korxonalarda moliyaviy boshqaruvning samaradorligi ishlab chiqarish samaradorligi, raqobatbardoshlik va foyda olish imkoniyatini belgilaydi. Shu bilan birga, korporativ moliya korxonalarining investitsiya loyihalarini moliyalashtirish, risklarni boshqarish hamda uzoq muddatli strategik rejalashtirish imkonini beradi.

Uy xo'jaliklari moliyasi aholining daromadlari va xarajatlarini tartibga soladi hamda ichki bozor rivojiga va investitsiyalarga ta'sir ko'rsatadi. Uy xo'jaliklari mablag'larini samarali boshqarish orqali moliya tizimining barqarorligi ta'minlanadi va makroiqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Moliya bozori moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi. Bank tizimi, fond bozori va boshqa moliyaviy institutlar orqali vaqtincha bo'sh mablag'lar investitsiyalarga yo'naltiriladi, bu esa iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi va yangi ish o'rinlarini yaratadi. Shu bilan birga, moliya bozori likvidlikni ta'minlaydi, kapital oqimining samarali boshqarilishini ta'minlaydi hamda investorlar va qarz oluvchilar o'rtasidagi moliyaviy munosabatlarni rivojlantiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda moliya tizimi va moliyaviy siyosatning iqtisodiy barqarorlikka ta'siri kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqot jarayonida tahliliy, taqqoslash va tizimli yondashuv usullaridan foydalanildi. Xususan, moliya tizimining tarkibiy qismlari va ularning funksional bog'liqligi ilmiy adabiyotlar asosida o'rganildi hamda nazariy umumlashtirish amalga oshirildi.

Shuningdek, makroiqtisodiy ko'rsatkichlar, jumladan, inflyatsiya darajasi, byudjet siyosati va investitsiya jarayonlari o'zaro bog'liqlikda tahlil qilindi. Tadqiqotda iqtisodiy tahlil, bozor monitoringi va prognozlash usullaridan foydalanilib, moliyaviy siyosat samaradorligini baholashga e'tibor qaratildi.

Olingan natijalar asosida moliya tizimini rivojlantirish va moliyaviy siyosatni takomillashtirish bo'yicha ilmiy xulosalar shakllantirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Moliyaviy siyosatning mazmuni va vositalari

Moliya tizimining barqarorligi iqtisodiy rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi. Uning samarali faoliyati davlat tomonidan olib borilayotgan moliyaviy siyosatning izchilligi, byudjet intizomining ta'minlanishi hamda moliyaviy nazorat mexanizmlarining rivojlanganlik darajasiga bevosita bog'liqdir.

Moliyaviy resurslarni shakllantirish va ulardan oqilona foydalanish iqtisodiy o'sish sur'atlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Xususan, soliq siyosatining samaradorligi va davlat xarajatlarining maqsadli yo'naltirilishi moliya tizimining barqarorligini mustahkamlashda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Bundan tashqari, moliya bozorining rivojlanganligi investitsiya jarayonlarini faollashtirishga xizmat qiladi hamda kapitalning tarmoqlar o'rtasida samarali taqsimlanishini ta'minlaydi. Inflyatsiya darajasining maqbul chegaralarda saqlanishi pul muomalasining barqarorligini ta'minlab, makroiqtisodiy muvozanatni mustahkamlashga imkon yaratadi.

Shu tariqa, moliya tizimining barqarorligi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, investitsiya faolligini oshirish va aholi farovonligini yuksaltirishda muhim ahamiyat kasb etadi (1-jadval).

1-jadval. O'zbekiston Respublikasining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari (2023–2024-yillar)

Ko'rsatkichlar	2023-yil	2024-yil (taxminiy)
YaIM o'sishi (%)	5.7 %	5.5 – 6 %
Inflyatsiya (%)	8.8 %	8 – 9 %
Davlat byudjeti defitsiti	-4.5 % (YaIMga nisbatan)	-4 % atrofida
Investitsiyalar o'sishi (%)	10 %	9 – 10 %

Moliya tizimining barqarorligi va uni ta'minlash omillari

Moliyaviy siyosat davlatning iqtisodiy jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatish mexanizmi bo'lib, u asosan byudjet siyosati va soliq tizimi orqali amalga oshiriladi. Fiskal siyosat davlat xarajatlari va soliqlarni tartibga solish orqali iqtisodiy o'sish hamda inflyatsiya muvozanatini ta'minlashga qaratilgan.

Moliyaviy siyosatning samaradorligi uning muvozanatli va prognozga asoslangan holda rejalashtirilishiga bog'liq. Noto'g'ri yuritilgan moliyaviy siyosat inflyatsiya darajasining oshishiga, iqtisodiy beqarorlikning kuchayishiga va investitsiya oqimlarining qisqarishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli moliyaviy siyosatni ishlab chiqishda iqtisodiy tahlil, bozor monitoringi hamda prognozlash natijalariga asoslangan qarorlar qabul qilinadi.

Moliyaviy siyosatning boshqa vositalari qatoriga qarz siyosati, subsidiyalar va grantlar, inflyatsiyani boshqarish, valyuta kursini tartibga solish hamda makroiqtisodiy barqarorlikni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari kiradi. Shu bilan birga, moliyaviy siyosat ijtimoiy himoya dasturlari va davlat investitsiya loyihalarini moliyalashtirish orqali aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi (2-jadval).

2-jadval. O'zbekiston davlat byudjeti (2022-yil, foizda)

DAROMADLAR	Foiz	XARAJATLAR	Foiz
Daromadlar jami	100,0	Xarajatlar jami	100,0
Bevosita soliqlar	32,0	Ijtimoiy soha va aholini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash	49,6
Bilvosita soliqlar	35,5	Iqtisodiyotga xarajatlar	14,4
Resurs to'lovlari va mulk solig'i	11,4	Markazlashtirilgan investitsiyalarni moliyalashtirish	11,4
Boshqa daromadlar	21,3	Davlat hokimiyati organlarini saqlash	4,7
YaIMga nisbatan	22,6	Boshqa xarajatlar	19,9
		YaIMga nisbatan	26,6

Moliya tizimining nazariy asoslari va iqtisodiy mohiyati

Moliya tizimi iqtisodiy kategoriya sifatida jamiyatda yaratilgan yalpi ichki mahsulot (YaIM) va milliy daromadni taqsimlash hamda qayta taqsimlash bilan bog'liq munosabatlarni ifodalaydi. Uning asosiy funksiyalari quyidagilardan iborat:

- taqsimlash funksiyasi – moliyaviy resurslarni iqtisodiyot tarmoqlari o'rtasida taqsimlaydi;
- nazorat funksiyasi – moliyaviy oqimlar ustidan monitoring olib boradi;
- rag'batlantiruvchi funksiya – iqtisodiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydi.

Nazariy jihatdan moliya tizimi Keynes va neoklassik maktablar tomonidan turlicha talqin qilinadi. Keynes yondashuviga ko'ra, davlat moliyaviy siyosat orqali iqtisodiyotni faol tartibga solishi zarur (Keynes, 1936). Neoklassik yondashuv esa bozor mexanizmlarining ustuvorligini ta'kidlaydi.

Zamonaviy sharoit va moliyaviy boshqaruvning barqarorligi

Globalashuv va xalqaro moliya bozorlari integratsiyasi sharoitida moliya tizimini modernizatsiya qilish hamda moliyaviy siyosatni ilmiy asosda yuritish davlatlar uchun eng dolzarb vazifalardan biridir. O'zbekiston Respublikasi so'nggi yillarda moliya tizimini rivojlantirishga katta e'tibor qaratmoqda. Soliq tizimi soddalashtirildi, soliqlarni yig'ish mexanizmi avtomatlashtirildi, davlat byudjetining ochiqligi oshirildi hamda moliya bozori zamonaviy standartlarga moslashtirildi.

Mazkur islohotlar mamlakat iqtisodiy barqarorligini mustahkamlash, investitsiya muhitini yaxshilash hamda ichki va tashqi investitsiyalarni jalb qilishga xizmat qilmoqda.

Moliyaviy boshqaruvning samarali mexanizmlari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Davlat tomonidan ishlab chiqilgan fiskal va monetar strategiyalar, byudjet siyosati, soliq tizimi hamda ijtimoiy xarajatlar moliya tizimining asosiy vositalarini tashkil etadi. Moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash orqali ichki bozor rivojlanadi, investitsiyalar jalb qilinadi, yangi ish o'rinlari yaratiladi va uzoq muddatli iqtisodiy o'sish ta'minlanadi.

Shuningdek, zamonaviy sharoitda moliya tizimining raqobatbardoshligi, makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning doimiy tahlil qilinishi hamda moliyaviy xavflarni boshqarish tizimining samarali faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston tajribasi shuni ko'rsatadiki, moliya tizimini modernizatsiya qilish va moliyaviy siyosatni strategik boshqarish iqtisodiy barqarorlikni oshirish, inflyatsiyani nazorat qilish, byudjet defitsitini kamaytirish hamda xalqaro moliya bozorlari bilan integratsiyani kuchaytirishga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, davlat va xususiy sektor hamkorligi, moliya bozorini rivojlantirish, ichki va tashqi kredit resurslarini samarali yo'naltirish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biridir.

Moliya bozorining rivojlanishi kapitalning erkin harakatini ta'minlaydi. Bu jarayon orqali vaqtincha bo'sh pul mablag'lari investitsiyalarga yo'naltiriladi. Natijada iqtisodiy o'sish rag'batlantiriladi va yangi ish o'rinlari yaratiladi. Shu sababli moliya bozorining samarali faoliyati umumiy iqtisodiy barqarorlik uchun muhim ahamiyatga ega.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, moliya tizimi va moliyaviy siyosat davlat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Moliya tizimi orqali moliyaviy resurslar shakllantiriladi, taqsimlanadi va qayta taqsimlanadi, bu esa iqtisodiy jarayonlarning uzluksizligini ta'minlaydi.

Moliyaviy siyosat esa ushbu jarayonlarni tartibga solish va iqtisodiy muvozanatni saqlashda asosiy vosita sifatida xizmat qiladi. Shu bilan birga, moliya tizimining barcha bo'g'inlari o'zaro uyg'unlikda faoliyat yuritishi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Moliyaviy siyosatning ilmiy asosda va muvozanatli yuritilishi inflyatsiyani nazorat qilish, byudjet muvozanatini saqlash hamda investitsiya muhitini yaxshilash imkonini beradi.

Zamonaviy sharoitda moliya tizimini takomillashtirish, moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish va moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish iqtisodiy o'sishni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi "Davlat byudjeti to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2023-yil.
2. Abdurahmonov Q.X. Moliya nazariyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020-yil.
3. Vahobov A.V. Davlat moliyasi. – Toshkent: Sharq, 2019-yil.
4. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi rasmiy sayti. – 2024-yil. – <https://www.mf.uz>
5. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki rasmiy sayti. – 1991-yil. – <https://www.cbu.uz>
6. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti. – 1992-yil. – <https://www.stat.uz>
7. Keynes J.M. The General Theory of Employment, Interest and Money. – 1936-yil.
8. Musgrave R. The Theory of Public Finance. – 1959-yil.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2-Maxsus son. Bakalavr talabalarining maqolalari to'plami

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>